

Ljud och akustik

Ljudet från vår omgivning uppfattar vi med öronen. Men vad är ljud egentligen? Och på vilket sätt kan ljud vara skadliga för oss? Denna film berättar mer om ljud, buller, ljudkällor, ljudets utbredning, ljudreflexion, ljuddämpning och hörsel-organens funktion. Du får även veta vad hertz och eko är samt hur ett oscilloskop fungerar.

Inledning

Ljud är mekaniska vågor där ett oscillerande tryck överförs genom ett material, vätska eller gas, bestående av frekvenser inom intervallet för hörsel med en nivå som är tillräckligt stark för att höras, eller känslan av sådana vibrationer som stimulerar hörselorganen.

Hörselsinnet

Vårt hörselsinne fungerar genom att ljudvågor färdas in i örat. De träffar öronmusslan där de fångas upp, samlas ihop och leds in i hörselgången. Därefter färdas ljudvågorna genom hörselgången fram till trumhinnan, som sätts i svängning av ljudvågorna.

Bakom trumhinnan arbetar de tre hörselbenen: Hammaren fångar upp svängningarna i trumhinnan och fortplantar dem till städet. Städet för svängningarna vidare till stigbygeln, som sitter infäst i det så kallade ovala fönstret och som via ett tunt membran står i direkt kontakt med innerörat. Stötarna från stigbygeln skapar tryckvågor i snäckans lymfvätska. Vågorna löper sedan som så kallade vandringsvågor genom snäckan, ända ut i spetsen, och sedan tillbaka. Till sist går de ut genom membranet i runda fönstret.

Svängningarna får membranen att röra sig mot varandra och sinnescellernas hårceller kröks, vilket utlöser retningar i sinnescellerna, som leds via hörselnerven till hjärnan där det omvandlas till hörbart ljud.

Speltid: 50 min.

Från: 9 år

Ämne: Fysik

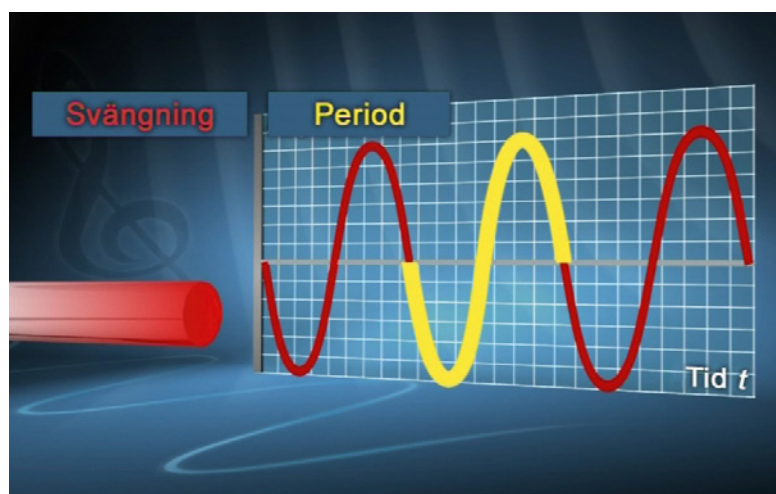
Originaltitel:
Akustik I

Produktion:
© Gida, 2012

Svensk version:
© Filmo, 2013

Ansvarig utgivare:
Bertil Sandberg

Filmnr: 7237

Nyckelord

Akustikmatta
Amplitud
Basilarmembranet
Brus
Buller
Eko
Ekolod
Frekvens
Hammaren
Hertz
Hörselben
Hörselsinne
Hörselskydd
Infraljud
Innerörat
Ljudets hastighet
Ljudets utbredning
Ljudkälla
Ljudreflexion
Ljudstyrka
Ljudvåg
Lymfa
Membran
Oscilloskop
Ovala fönstret
Periodisk rörelse
Periodtid
Resonans
Runda fönstret
Snäcka
Spatialt hörande
Stigbygeln
Städet
Svängning
Tinninglob
Ton
Tonhöjd
Trumhinna
Ultraljud
Vandringsvåg
Vibration
Öronmussla
Övertton

Aktiviteter före visning

Analysera gemensamt vad ljud innebär för er: Lyssna i klassrummet och var sen tysta i 5 sekunder. Vilka ljud kunde ni höra? Var de hårda, mjuka, höga, tysta, ekande etc? Vilka ljud kommer ni dagligen i kontakt med? Skriv en lista! Blunda och föreställ er tillsammans under 30 tysta sekunder hur livet skulle te sig om det inte fanns några ljud!

Ljud kan låta väldigt olika! Låt var och en i klassen beskriva eller göra ett ljud!

Frågor efter visning

1. Vad är en ljudvåg för någonting?
2. I vilken materia färdas ljudet snabbast, tror du? Vatten, trä eller järn?
3. Beskriv vad som kännetecknar buller. Hur kan man skydda sig mot buller?
4. Vad är ett oscilloskop och vad kan man göra med det?
5. Vad innebär fenomenet resonans?

Aktiviteter efter visning

Välj ut ett av avsnitten från filmen och ta reda på mer!

Ta reda på mer om hörselskador och hur dessa påverkar ens liv.

Om ni har tillgång till en inspelningsutrustning för musik på skolan: Skapa och spela in ett antal karaktärsolika ljud. Studera sedan ljudfilerna på datorn. Vad skiljer dem åt från varandra? Extrauppgift: Redigera ihop de olika ljuden så de tillsammans bildar musik!

Internetkällor

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Ljud> - Wikipedia om ljud

<http://www2.ling.su.se/staff/hartmut/ljudvgr.htm> - om ljudvågor

http://europa.eu/legislation_summaries/environment/noise_pollution/index_sv.htm - EU om buller

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Eko> - om eko

<http://sv.wikipedia.org/wiki/H%C3%B6rsel> - om hörsel

<http://sv.wikipedia.org/wiki/H%C3%B6rselskada> - om hörselskador

www.ne.se - Nationalencyklopedin

www.google.se - användbar sökmotor

www.dn.se - Dagens nyheter

<http://www.thefactlab.com/?setcountry=Other&setlanguage=Swedish> - Dagens nyheterers skolsajt

www.wikipedia.se - bra nätencyklopedi

www.filmo.se - Filmos hemsida

Kapitelindelning

På dvd:n kan du välja om du vill visa hela filmen eller ett speciellt avsnitt.

För starttider till respektive kapitel, se nedan.

Nr	Kapitel	Starttid:
1	Vad är ljud - grundläggande	00:07
2	Ljudets utbredning - grundläggande	06:31
3	Ljud och buller - grundläggande	13:18
4	Ljudkällor	17:49
5	Ljudets utbredning	26:22
6	Ljudreflexion och ljuddämpning	33:47
7	Hörselorganens funktion	40:14
	Sluttid:	50:00